

KREATIVLIK TUSHUNCHASI VA UNING SHAKILLANISHIDA MUHIM BO‘LGAN OMILLAR

Allamova Shirinoy Qadamboyevna

UrDU magistratura bosqichi

241-guruh talabasi

ANNOTATSIYA

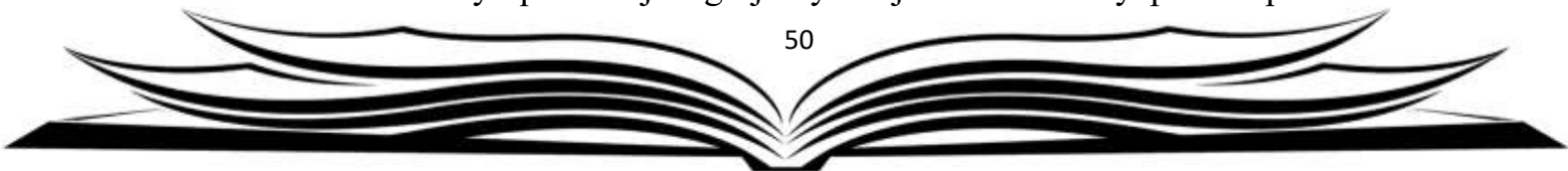
Ushbu maqolada kreativlik tushunchasi, ta’lim tizimini kreativ yondashuv asosida tashkil etish va uning ta’lim sifatiga ta’siri tahlil qilib o’tildi. Hozirgi kunda ta’lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, zamonaviy pedagogik texnologiyalarini o’quv jarayonida qo’llashga bo’lgan qiziqish va e’tibor yildan yilga ortib bormoqda.

Kalit so‘zlar: kreativlik, yangicha fikrlash, pedagogik texnologiya, zamonaviy ta’lim

Kreativlik bu – chuqurroq qidirish, e’tiborliroq qarash, xatolarni to’g’rilash, mushuklar bilan suhbatlashish, chuqurlikka sho’ng’ish, devorlar ichra o’tish, quyoshni yoqish, qumdan qasrlar qurish, kelajakka sayohat qilishdir.

Y.Torrens

So’nggi yillarda yetakchi xorijiy mamlakatlarning ta’lim tizimida o’quvchi va talabalarda kreativlik sifatlarini shakllantirish masalasiga alohida, jiddiy e’tibor qaratilmoqda. Ta’lim tizimini boshqarish organlari har yili ta’lim muassasalarida yuqori samaradorlikka erishishga e’tibor qaratadi. Ana shu maqsadda o’quv dasturlari ishlab chiqiladi, yangi o’quv darsliklari yaratiladi. Bu esa ham talabalar, ham o’qituvchilarni kasbiy o’sish-lariga yordam beradi. Olib boriladigan amaliy harakatlar talabalar-da yutuqlarga erishish, olg’a intilishga bo’lgan ehtiyojni muayyan darajada yuzaga keltiradi, ularning o’quv-bilish qobiliyatlarini bir qadar rivojlantirishga yordam beradi. Biroq o’quv yilining oxiriga kelib oliy ta’lim muassasalarida talabalarning fanlarni o’zlashtirishlarida yuqori darajadagi ijobiy natijalar kuzatilmayapti. Ko‘plab

talabalarning ta'lim olishga nisbatan qiziqishi pasaygan. Buning natijasida o'qituvchilar ham avvalgidek zavqu shavq bilan kasbiy faoliyatni tashkil etishni o'ylashmayapti.

Ta'lim tizimini boshqaruvchi organlar ta'lim olishga nisbatan xohish istagi bo'lmagan talabalar, bu kabi ta'lim oluvchilarni o'qitishni istamayotgan o'qituvchilar faoliyatini o'zgartirish borasida yangidan-yangi chora-tadbirlar belgilansa-da, ahvol o'zgarishsiz qolmoqda. Buning sababi nimada? Balki darslarning avvaldan o'ylab, rejalashti-rilib qo'yilishi talabalar uchun qiziq bo'lmayotgandir, balki ta'lim mazmunining muayyan qolipga solinganligi talabalar uchun hech qanday stimuly bermayotgandir, rag'bat bildirmayotgandir. O'quv mashg'ulotlarining avvaldan rejalashtirilishidan voz kechish, talabalarda tanqidiy, kreativ tafakkurni shakllantirish va rivojlantirish, ularni ijodiy fikrlash, yangi g'oyalarni o'ylab topishga majbur qilish ta'lim olishga bo'lgan munosabatni o'zgartirish, ularni yutuqlarga erishishga rag'batlantirishda asosiy omil bo'la olar. O'quv mashg'ulotlarida yetishmayotgan omil – kreativlik sanaladi.

Mazkur masala bugungi kun ta'lim tizimining dolzarb muammo-laridan biri ekanligi va bu bo'yicha yangi darslik va o'quv adabiyot-larini yaratishga mamlakatimiz rahbari ham alohida urg'u berib, quyidagi fikrlarni bildirib o'tganlar: «Ta'lim sifatini tubdan yaxshilash maqsadida, avvalo, o'quv dasturlari, o'qituvchi va domlalar uchun metodik qo'llanmalarni ilg'or xalqaro dasturlarga moslashtirish lozim. Bolalarning tahliliy va kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun ularga sermazmun va tushunarli darsliklar yaratish zarur». Ta'lim beruvchilar kreativ fikrlashni ajrata olishlari, bunday fikrlashga mos shart-sharoitlarni bilishlari va o'zlari ham o'quvchilarga fikrlashda ko'proq ijodiy yondashishga yordam bera olishni bilishlari kerak.

Intelektni kreativlikdan yiroq qilish, shaxsdagi yaratuvchanlik, originallik kabi sifatlarni kreativlikka moslab qo'ymoqda. Kim birinchi bo'lib buyuk kashfiyotni, o'q -yoyni yaratgan, kim olovni o'zlashtirish mumkinligini o'ylab topgan? Intelektmi? Yoki kreativlikmi? agar kreativlik bo'lsa unda intellekt qayerga ketdi? Demak kreativlik tushunchasini targ'ib qilganimizda uni intellekt tushunchasidan farqlay olishimiz zarur.

Kreativlik – so‘zi inglizcha «createll» so‘zidan olingan bo‘lib, yaratish degan ma’noni bildiradi. Kreativlik bu noodatiy fikr yuritish, yangi g‘oyalarni o‘ylab topishdir. Kreativlik yangilikni ixtiro qilish, an’anaviylikdan voz kechib, odatiy fikr yuritishdan tashqariga chiqishni bildiradi.

D. Veksler, G.Ayzenk, L.Termen, R.Strenberg va boshqalar intellekt va kreativlikni oliy darajadagi insoniy qobiliyatning birligi deb bilishadi. Bu degani nafaqat ular birlikda, balki ijodkorlik intellektning hosilasidir.

Intelekt bu inson va hayvonlarning yangi muhitga moslashishi hisoblanadi. V.Shterni, J.Piaje, D.veksler va boshqalar intellektni insonni yangi hayotiy sharoitga moslashtiruvchi umumiy qobiliyat sifatida qarashgan. Ular o‘z tadqiqotlarida amerikalik minglab maktab o‘quvchilarini logityud metodi orqali tadqiq etishgan. Tadqiqot jarayonida dastlab ularni IQ aniqlab olindi. O‘quvchilarni IQ koeffitsientiga qarab guruhlarga ajratdilar va 30, 40, 50, 60 yil oralig‘ida kuzatishgan. Yillar davomida koeffitsenti yuqori bo‘lgan sinaluvchilar hayotda, faoliyatda yuqori ko‘rsatkichlarni ko‘rsatishgan. IQ koeffitsenti pastroq bo‘lgan sinaluvchilar ulardan farqli o‘laroq 30 marta kam yutuqlarga erishishgan. G.Ayzenk kreativlikni qobiliyatning o‘ziga xos ko‘rinishi deb hisoblagan. Kreativlik intellektning yuqori bo‘lishi bilan belgilanadi.

Ta’lim jarayonida o‘quvchilarni kreativ yondashuvga o‘rgatishda asosan, pedagogik texnologiyalarning o‘rni beqiyosdir.

Pedagogik texnologiya -bu o‘qituvchining o‘qitish vositalari yordamida o‘quvchilarga muayyan sharoit va ketma-ketlikda ta’sir ko‘rsatish va bu faoliyat mahsuli sifatida ularda oldindan belgilangan shaxs sifatlarini shakllantirish jarayonidir. Pedagogik texnologiya tushunchsi ta’lim-tarbiya amaliyotini rivojlantirish asosida kelib chiqqan, va hozirda pedagogika, psixologiya fanlarida o‘z o‘rniga ega bo‘lgan keng ko‘lamli serqirra tushunchadir. Pedagogik texnologiyada ishlab chiqarish sohalaridagi turli texnologiyalardan farqi ravishda, ishlov beriladigan material o‘quvchining aqliy, ruhiy, axloqiy sifatleri bo‘lib, ularga o‘qituvchi tomonidan ma’lum maqsadlarga erishish yo‘lida turli xil ta’sir o‘tkaziladi.

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki, pedagogning kreativlik sifatlariga ega bo‘lishi uning shaxsiy qobiliyatlari, tabiiy va ijtimoiy quvvatini kasbiy faoliyatni sifatli,

samarali tashkil etishga yo'naltiradi. ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalar va usullarni qo'llash natijasida o'quvchilarning mantiqiy va kreativ fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, nutqi ravonlashadi, tez va to'g'ri javob berish malakasi shakllanadi.

Eng avvalo, o'qituvchi o'quvchilarning qiziqishlarini oshirish uchun darslarning mazmun va sifatiga e'tibor berishi lozim. Buning uchun birinchi navbatda bolalarni fikrlashga, ularni faollashtirishga harakat qiladi. O'quvchini tayyor bilim qabul qiluvchi emas, balki sinfda o'quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish uchun munozara qilishga o'rgatish kerak va albatta, bunday o'quv jarayonini tashkil qilishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalangan adabiyotlar:

- 1.O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirishkonsepsiyasi to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktabrdagi ПФ 5847-sonli Farmoni.
- 2.Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar – Qarshi.: Nasaf, 2000.
- 3.Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tabiiy asoslari. – T.: 2005.
- 4.Kaldibekova A.S., Xodjaev B.X. O'quvchilarning bilish faolligini oshirish Yo'llari – T.: TDPU, 2006.

**Research Science and
Innovation House**

